NeuTOPíme se v TOPech?

(Schůzky s češtinou – září 1997)

Často se v současné češtině stává, že se ve snaze o vyjádření nejvyšší kvality uchylujeme k převzatým slovům cizího původu. K výrazům *super*, *extra* a *ultra*, o nichž zde již byla řeč, je třeba přiřadit také původně anglický výraz *top*. V češtině se vyskytuje především v publicistických textech, je užíván jako nesklonné přídavné jméno a v překladu znamená vrcholný, prestižní, označuje tedy nejvyšší stupeň nebo intenzitu, zkrátka maximum. Nejčastěji se s ním setkáváme ve spojeních typu *top fórum* (vrcholné fórum, tj. vrcholné zastoupení veřejnosti a odborníků), *top garance* (nejvyšší garance), *top kvalita* (nejvyšší kvalita), *top pozice* (vrcholná, prestižní pozice) s obměnou *top postavení*, *top management* (vrcholné řízení) nebo *top manažer* (řídící pracovník na nejvyšší pozici). Zvláště u posledních dvou spojení se stává, že se vyskytují jako složené výrazy typu *top-management*, *topmanažer* či dokonce *žena-top-manažerka.*

Velmi často se výraz *top* užívá také v nejrůznějších žebříčcích výsledků v oblasti obchodu, sportu a populární hudby, např. TOP 10 (event. *TOP TEN* – angl. „nejvyšších, nejlepších deset“) nejúspěšnějších výrobků, sportovců, písní (moderně řečeno „hitů“ nebo „singlů“) apod. Poněkud kuriózně však může na někoho působit označení žebříčku dvanácti nejlepších elektrospotřebičů – *Top tucet.* (dias)

Neopakujme se

(Schůzky s češtinou – září 1997)

Chceme-li se vyjadřovat zcela přesně a výstižně, můžeme k tomu v češtině užívat různých prostředků. Jedním z nich je např. hromadění slov významově stejných neboli souznačných. V oblasti krásné literatury se tomuto básnickému prostředku říká **pleonasmus** a obvykle je velmi působivý. V běžné řeči však takovéto spojení působí často mnohomluvně a jeden z výrazů je pak nadbytečný. Zvláště pak nebezpečí nevhodného vyjádření hrozí v případech spojení jednoho slova českého a jednoho cizího, přičemž obě znamenají totéž. Ze starších spojení tohoto typu můžeme jmenovat např. označení *hlavní protagonista*, kde samotné slovo protagonista znamená hlavní představitel (obvykle herec hrající hlavní roli). Z novějších výrazů nacházíme např. *přirozený naturel* (naturel sám o sobě označuje vrozenou, přirozenou povahu). Zcela moderním spojením užívaným na komerčních televizních stanicích je *zpravodajský newsroom*, tj. přeloženo do češtiny zpravodajská redakce zpravodajství.

Podobně neobratně může vyznít i spojení dvou slov českých, kdy přídavné jméno má zesilovat význam slova, které je již samo o sobě dostatečně výstižné. Mnohomluvně tak

působí např. výrazy *nádherná krasavice* nebo *poddajný slaboch*. Snažme se tedy ve svém vyjadřování neopakovat, neboť i zde platí, že „méně je někdy více“, a chceme-li užívat cizí slova, měli bychom znát jejich přesný význam. (dias)

O masových prostředcích

(Schůzky s češtinou – září 1997)

K současným „módním“ výrazům užívaným v češtině především v oblasti publicistiky patří bezesporu původně anglický složený výraz *masmédia.* Běžně je užíván ve významu hromadné sdělovací prostředky (noviny, televize, rozhlas), projevuje se zde tedy výrazně snaha o tzv. jazykovou ekonomii, kdy několikaslovný český výraz je nahrazen cizím jednoslovným. Původní anglický tvar je *mass media*, přičemž výraz *mass* má stejný význam jako v češtině masa, tedy velké množství či široké vrstvy lidí. Není tedy divu, že se tento výraz začíná postupně stále více přizpůsobovat češtině a objevuje se ve spojení *masová média* či dokonce *masové sdělovací prostředky*. Výraz *médium* v tomto významu pak označuje zprostředkujícího činitele nebo prostředí, jímž se k nám informace dostávají. Odvozenými přídavnými jmény jsou *mediální* a *masmediální*, existuje i sloveso *medializovat*.

S výrazem *mass* se však v češtině můžeme setkat i v jiném významu označujícím konkrétní masu, hmotu nebo objem, např. u dnes populárního určování tzv. *body mass indexu* pro stanovení optimálního množství a složení tělesné hmoty.

Poněkud jiný význam než *masmédia* má podobný výraz *multimédia,* který označuje počítačem řízenou audiovizuální techniku, při které se grafické informace doplňují zvukovým doprovodem. (dias)

Pod značkou (dias) publikovala tyto jazykové koutky PhDr. Diana Svobodová, Ph.D., z Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě